

שיתוף בכך ודאי אינו עושה את המבוי ל'רשות היחיד' מהתורה.

- א. יש מצדדים לומר שלחי הנראה מבחוץ ושוה מבפנים, אינו מועיל מדין 'מחיצה' אלא מדין 'היכר' והזורק לתוכו מרשות הרבים יהא פטור (עפ"י תורת רפאל נ. ובחזו"א נסתפק בדבר – ע' קהלות יעקב ה). ויש מי שהוכיח שאף זה מועיל משום 'מחיצה' (עפ"י אבני נזר או"ח רחצ, ג).
- ב. שתי דפנות סמוכות בזוית ישרה ('כמין גאם'), וסמך לחי ברוח שלישי לאחת מהן; בבאור הלכה (ססג, א) כתב שנחשב אותו שטח כרשות היחיד מהתורה, שהלחי משום מחיצה וכאילו יש כאן שלש דפנות. והחזון-איש חולק (וכן כתב להוכיח בספר חדושים ובאורים, שאין אומרים 'לחי משום מחיצה' אלא כשיש כותל ממול, שמחשיבים כאילו יש כותל המחבר את הכתלים ויש בו פתח).
- ג. הלכה שלחי משום מחיצה (עפ"י רז"ה; רשב"א כב. ועוד).

שיטת הרמב"ם (שבת יז, ט) משמע שמהתורה אינה נחשבת רשות היחיד אלא המוקפת ארבע מחיצות, אבל בשלש אינה אלא מקום פטור ['כרמלית' – מדרבנן], ועל ידי הלחי נעשית רשות היחיד כמו מחיצה רביעית. [וכן הקורה עושה מדרבנן את המקום 'רשות היחיד', כדי שיהא אפשר על ידה לעשות שיתוף – שלא תקנו תורת שיתוף ועירוב אלא ב'רשות היחיד'] (עפ"י הגר"ח הלוי, בבאור דברי הרמב"ם ריש הל' עירובין; אבני נזר רעא, כ-כא [וע"ע בחדושי המאירי להלן צד. ובהערת הגרשו"ב שם 188]. ובחדושי הגרז"ר בנגיס (ח"א יא) כתב לבאר הסוגיא לדעת הרמב"ם, והעולה מדרביו שאף לרבא שלחי משום היכר, מועיל מהתורה במבוי סתום להוות מחיצה רביעית. וצ"ב).

דף יג

דיני הטלת קנקנתום בדיו בכתיבת ספר תורה ומגילת סוטה; מחיקת פרשת סוטה מספר תורה לסוטה ודיני כתיבת מגילתה לשמה – נתבארו בסוטה כ.

דפים יג – יד

- כה. א. מהם תנאיה והלכותיה של הקורה המתקנת את המבוי?
 ב. מה דינן של שתי קורות שאחת יוצאה מכותל זה ואחת מכותל זה? וכן שתי קורות סמוכות בשוה או אחת למעלה ואחת למטה?

א. הקורה שאמרו – רחבה טפה, כדי לקבל אריח שגדלו טפח ומחצה [והעודף על הקורה מכאן ומכאן, ממרחו בטיט כדרך בנין].

לחכמים, צריכה שתהא בריאה כדי לקבל אריח. ולרבי יהודה אין צריך אלא אפילו היתה של קש ושל קנים רואים אותה כאילו היא של מתכת. היתה עקומה – רואים אותה כאילו היא פשוטה (יש אומרים אפילו לחכמים. עפ"י ירושלמי; ריטב"א ועוד). ואין הדבר ברור. ער"ן). עגולה – רואים אותה כאילו היא מרובעת. היקף העיגול הנצרך – שלשה טפחים, שכן בשיעור זה קוטר טפה.

רב אמר לשנות: רחבה ובריאה, שלא כפי ששנה רב יהודה לחייא בר רב: רחבה אעפ"י שאינה בריאה. ומכל מקום בקורה הרחבה ארבעה טפחים אמר ר' אילעאי אמר רב: אין צריך שתהא בריאה.

א. יש מפרשים שרב פסק להלכה כחכמים, שלא כרב יהודה שנקט כדברי רבי יהודה (הר' אביגדור). ויש מפרשים שהנידון היה בגרסת דברי חכמים במשנה. ולפי"ז גרסת המשנה שלפנינו שנויה כפי שתיקן רב [וכך הלכה] (ר"ת). וי"מ שרב היה שונה גרסת רבי יהודה כחכמים, להפך מהשנוי במשנתנו (רשב"ם; ריטב"א. והתוס' הקשו על כך).

שאלות ותשובות לסיכום מסכת עירובין

הלכה כחכמים דמתניתין שצריך בריאה ורחבה (עריטב"א ורשב"א). והרי"ף והרמב"ם (שבת יז, יג ובמ"מ) פסקו שאפילו רחבה ארבעה צריכה להיות בריאה כדי לקבל אריח.
ב. 'כדי לקבל אריח' – יש מפרשים על פי סתימת הדברים: אריח אחד (עפ"י ריטב"א; וכן נראה מסתימת דברי הרמב"ם – ע' מגיד משנה שבת יז, יג). ויש מפרשים [על פי הירושלמי]: שורה של אריחים על הקורה (ראב"ד, מובא בראשונים).
ג. יש אומרים שאם הקורה דקה מאד, שאפילו היתה של מתכת היא חלושה ואינה מקבלת אריח – אינה כשרה (ריטב"א בשם מורו).
ד. יש מצדדים לומר שקורה עגולה שהיקפה שלשה טפחים בדיוק – כשרה למבוי אעפ"י שלאמיתו של דבר הקוטר מעט פחות מטפת, שכך למדו חכמים מים של שלמה, לדון את ההקף פי שלש מהקוטר הגם שאינו בדקדוק (עפ"י גור אריה; ערוך השלחן י"ד ל, יג; שער הציון שעב סק"ח; קונטרס משיב טענה). ויש נוטים לומר שצריך רוחב טפח ממש (עפ"י תשב"ץ ח"א קסה).
מעמידי הקורה (רש"י: היתדות. ר"ח: כתלי המבוי); נחלקו אמוראים בדעת חכמים האם צריכים שיהיו בריאים כדי לקבל קורה ואריח (רב חסדא), אם לאו (רבה בר רב הונא).

קורה מכוסה אינה מתקנת המבוי, וכדברי רב ששת: פרס על הקורה מחצלת והגביהה מן הקרקע שלשה טפחים – קורה אין כאן שהרי מכוסה (והמחיצה אינה כשרה מאחר ואין כאן היכר קורה. ריטב"א), מחיצה אין כאן – שהרי הגדיים בוקעים בה.

לדעת הרשב"א (בעבוה"ק ובחידושי), קורה המשולשלת עשרה טפחים ונכנסת לתוך עשרה מהקרקע – אינה מכשירה את המבוי, לפי שיצאה מתורת 'קורה' להיות 'מחיצה' והרי הגדיים בוקעים תחתיה [י"א בדעתו שאפילו לא נכנסת למטה מ' לקרקע פסולה אם משתלשלת עשרה טפחים]. והרא"ש חולק וסובר שלא יצאה מתורת קורה וכשרה. ונחלקו הפוסקים להלכה בקורה הנכנסת למטה מ' (ע' או"ח שסג, כד ומשנ"ב; אבני גזר רצה; חזון איש עו, ו).

קורה היוצאת מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה; פחות משלשה (טפחים) בינה לבין הכותל) – אין צריך להביא קורה אחרת ('לבוד'). שלשה – צריך להביא קורה אחרת. ולדברי רשב"ג – ארבעה.

הקורה צריכה להיות בתוך המבוי (ע' לעיל ח-ט). היתה בתוך המבוי ומקצת ממנה מתעקם החוצה, וכן עקמומית העולה למעלה מעשרים אמה או יורדת למטה מעשרה טפחים; רואים, כל שאילו ינטל החלק היוצא ואין בין החלקים הנשארים הפסק שלשה טפחים (ולרשב"ג ארבעה) – אין צריך להביא קורה אחרת. ואם לאו – צריך (רבי זירא).

היתה הקורה כולה בתוך המבוי כדין, אפילו מתעקמת הרבה יותר משלשה טפחים – כשרה, שרואים כאילו היתה פשוטה. כן מוכח מסתימת לשון הרמב"ם ושאר ראשונים. אמנם בספר גאון יעקב ובחדושי אבן העזר מפסקים בזה (משנ"ב שסג ס"ק סו. ובחזו"א עו, ה נקט להכשיר).

ב. שתי קורות, אחת יוצאת מכותל זה ואחת מכותל זה ואינן מגיעות זו לזו; פחות משלשה (טפחים) ביניהן), ולרשב"ג פחות מארבעה – אין צריך להביא קורה אחרת. שלשה / ארבעה – צריך להביא קורה אחרת. שתי קורות המתאימות (- שוות ומושכבות זו אצל זו); אם מקבלות שתיהן יחד אריח לרחבו, דהיינו שיעור טפח בין שתיהן – אין צריך להביא קורה אחרת. ואם לאו – צריך. רשב"ג אומר: אם מקבלות אריח לארכו,

שלשה – אין צריך להביא קורה אחרת. פחות מכאן – צריך. (רשב"ג להקל בא שאפילו שתיהן פחות מטפה, אם כשהוא מרחיקן זו מזו מושיב אריח שארכו שלשה והן בריאות לקבל כבדו – כשר. רש"י סוכה כב:).

יש אומרים שלחכמים כשר אפילו אין בשתי הקורות עצמן כשיעור, שהאוויר שבאמצע משלים, ובלבד שלא יהא האוויר יותר מטפה (עפ"י רשב"א, ועריטב"א. וכ"כ הר"ן בדעת רש"י. וע' א"ר ובאה"ל שסג, כב).

ויש מי שכתב להכשיר עד טפה ומחצה ביניהם (ראב"ד שבת יז, כה. והסכים לפירושו בתו"ח).

והרמב"ם (שבת יז, כה – כפירוש רוב המפרשים) מכשיר עד שלשה טפחים ביניהן.

ויש אומרים שאין כשר אלא בקורות הצמודות זל"ז, וביחד רחבן טפה (עפ"י רש"י בסוכה ב"ה שסג ועוד); הגהות מיימוניות. והפרישה נקט כן גם בדעת הרמב"ם. וע' קה"י ז).

היו אחת למעלה ואחת למטה; רבי יוסי ברבי יהודה אומר: רואים העליונה כאילו היא למטה או את התחתונה כאילו היא למעלה, ובלבד ששתיהן יהיו בתוך המקום הראוי, לא למעלה מעשרים אמה ולא למטה מעשרה טפחים. ופרש אביי דבריו כשיטת אביו שאומר 'רואין'.

בגמרא בסוכה (כב) מבואר שאין אומרים 'חבוט רמי' אלא בדבר שרחבו טפה, ולא התיר רבי יוסי ברבי יהודה אלא כשאין הפרש גובה בין הקורות שלשה טפחים. וחכמים פוסלים אפילו בקורות מתאימות פחות משלשה, שלשיטתם צריך שתהא קורה הראויה לקבל אריח (תוס'). ויש מי שמפרש שחכמים אינם חולקים על ריב"ז ומודים שאומרים 'רואין' בשתי קורות (ריטב"א ועוד).

הרמב"ם (יז, כה) פסק [כפי פירוש הראשונים] כרבי יוסי ברבי יהודה שכשר [וכנראה נקט שחכמים אינם חולקים בדבר. עפ"י ר"ן; קהלות יעקב ז]. יש אומרים בדעתו, דוקא כשאין הפרש גובה שלשה ביניהן (ע' כס"מ; פרישה שסג), ויש מפרשים אפילו בהפרש שלשה טפחים (ע' מ"מ; קהלות יעקב ז). והרי"ף ומהר"ם (ערא"ש ור"ן) פסקו כחכמים לפסול.

דף יד

כו. מהו שיעור הלחי המתקן את המבוי, והיכן מקומו?

לחיים שאמרו – גובהן עשרה טפחים. רחבן ועוביין כל שהוא, (אפילו כחוט הסרבל (כן שנה רבי חייא), כלומר אין לו שיעור. ר"ן). דין זה נכון הן לר"א המצריך שני לחיים הן לחכמים האומרים די בלחי אחד. רבי יוסי אומר: רחבן שלשה טפחים.

היו אמוראים שנקטו להלכה כרבי יוסי [שכן נקט גם רבי], ואולם אביי אמר לסמוך על מנהג העם שכבר נהגו בלחי משהו (כ"ה לפי לשון אחת, וכן מבואר לדברי רבא. וכן הלכה. ריטב"א).

עשה לחי לחצי מבוי (שלא הניחו בראשו אלא הכניסו לתוכו הרבה) – יש לו חצי מבוי (– תיקן החצי הפנימי ואין חוששים שמא יבוא להשתמש בכלו).

כמה ראשונים נקטו שהוא הדין לקורה (רשב"א נט; ובעבודת הקדש א, י; מ"מ שבת יז, כ). והר"ן נסתפק בדבר, שמא כיון שמותר להשתמש תחת הקורה, גוזרים שמא ישתמש חוצה לה.

הגביה הלחי מן הקרקע שלשה, או שהפליגו מן הכותל שלשה – לא עשה ולא כלום. ואפילו לרשב"ג